

ВАС задължи министър Петканов да се произнесе по искането на полковника от резерва - Иван Йончев за достъп до личното му кадрово дело Кирил Терзийски, ПДМ

С Решение № 7146 от 30.07.2004 г., постановено по а.г. № 2568/2004 г., Пето отделение на Върховния административен съд (ВАС) потвърди решението на Софийски градски съд (СГС) за прогласяване нищожността на отказа за предоставяне на лични данни на Директора на Дирекция „Човешки ресурси“ на МВР и изпрати преписката на министъра на вътрешните работи за произнасяне по заявлението на Иван Йончев.

На практика така вече година и половина процесуално-правна гимнастика, достойна за гръцки олимпийски игри, възпрепятства г-н Йончев да упражни конституционно гарантираното му и уредено със Закона за защита на личните данни (ЗЗЛД), право да получи достъп до собствените си лични данни, събирани за него като бивш служител от системата на МВР.

Историята започва на 1 септември 2001 г., когато гългогодишният служител на МВР - Иван Йончев се явява на тест в Института по Психология към МВР във връзка със заминаването му като полицейски наблюдател към мисията на ООН в Косово. Въпросните тестове за подбор и репобор на кадри се извършват периодично в системата на МВР и то само от Института по психология, което прави

продължава на стр. 2

ТЕМИТЕ В БРОЯ:

Номинациите за Международния ден на правото да знам продължават

Външно призна, че нотите между България и Испания не съдържат лични данни на премиера

Наредба 28 на Министерството на правосъдието възпрепятства получаването на иначе публични по закон данни

Случай на месеца

Отказ на Върховния съд на Япония да предостави документи - незаконен

Отношението към закона - от плътна тъмнина до пълно познаване

Смисълът на партньорската проверка на ЕС в областта на правосъдието и вътрешния ред

Номинациите за Международния ден на правото да знам продължават

Програма Достъп до Информация ще връчи награди за принос в областта на свободата на информацията по повод Международен ден на правото да знам - 28 септември. Граждани, неправителствени организации и журналисти, упражнявали активно правото си да търсят информация и институции, изпълняващи добре задълженията си по Закона за достъп до обществена информация (ЗДОИ) ще бъдат отличени със статуетка и диплом. Ще бъдат връчени и негативни награди на институции, които не изпълняват задълженията си по ЗДОИ или нарушават правата на гражданите по закона. В интернет

очакваме вашите предложения за номинации за награди в отделните категории до 19 септември 2004 г.

Награди ще бъдат връчени в шест категории за - "Институция, най-добре организирана предоставянето на информация за граждани", "Най-добър журналистически материал, подготвен с информация, получена по реда на ЗДОИ", "НПО, най-активно използвала ЗДОИ", "Гражданин, най-активно използвал ЗДОИ", "Институция, която не изпълнява задълженията си по ЗДОИ и нарушава правата на гражданите", "Най-абсурдно решение за отказ да се предостави информация".

страницата на Международния ден на правото да знам (<http://www.righttoknowday.net>)

Денят на правото да знам ще бъде отбелязан за втора поредна година у нас.

последния единствена и последна инстанция, преценяваща психическата годност на дадено лице. В средата на месеца Йончев научава, че резултата от теста е негативен. Опитът му да получи достъп до резултатите и до изготвената психологична експертиза остава без успех. Предоставено му е само заключението на експертите. Към описвания момент биографията

на г-н Йончев е впечатляваща.

Той е бил полицейски наблюдател в мироопазващите мисии на ООН в Камбоджа, Ангола, Босна, Югославия и Косово. При последната си мисия прекарва 13 месеца в Косовска Митровица, като заради позитивните отзиви за работата му е произведен предсрочно в полковник от директора на Национална служба „Полиция“ - ген. Василев и повишен в длъжност главен инспектор на полицейските наблюдатели в региона. Останалите 11 месеца служи в групата за „Високорисков ескорт“ към отдела за Специални операции на Щаба на Международните полицейски сили в Прищина.

Повече от ясно е че няма как такъв човек да не е обезпокоен и да се съгласи с мъглявото заключение на експертите: „... изчерпване на психичните ресурси и намалени индивидуални способности за преработка на продължителни и интензивни дразнителни и стрес“. Йончев се обръща последователно към Агенцията за психологически подбор на кадри и управление на човешките ресурси „Никанор“ и към водещата фирма в България в областта на психологическите изследвания „Диаконсулт“, ръководена от бивши научни сътрудници от Института на МВР.

Резултатите от изследванията

и от двете места са противоположни на експертизата на Института по Психология към МВР. Междувременно, знаейки, че според действащата Инструкция има право след изтичането на една година отново да се яви на психотест в Института, той продължава да работи върху усъвършенстването на английския си език и на професионалните качества на служител от специални операции. В крайна сметка до октомври 2002 г., когато отново е допуснат на психотест, успява да завърши инструкторските курсове по ориентиране, алпинизъм и стрелба на Центъра по бойна подготовка и спорт към МВР, да завърши базов курс по леководолазно дело, да положи изпита за „Ръководител-пиротехник“ и да придобие необходимото „Свидетелство за взривни работи“,

както и да направи 41 парашутни скока, с които общият им брой достига 91. Седмица след явяването на психотеста се явява и издържа успешно изпит по английски език, стрелба и кормване пред комисия от ООН, след което заминава за Цюрих, където завършва специален курс по охрана на високопоставени личности в Израелската международна школа по сигурност. Забърщайки се в България обаче Йончев узнава, че отново резултатът от психотеста е отрицателен, а опитите му да види резултатите от изследванията и новата експертиза и този път завършват с неуспех.

Така в началото на 2003 г. съдбата говеде, вече пенсионирания вследствие двете негативни оценки на Института по психология, полковник от резерва - Иван Йончев в офиса на Програма Достъп до Информация (ПДИ). С помощта на юридическия екип на ПДИ бе изготвено и на 12 февруари подадено писмено заявление до МВР, на основание Закона за защита на личните данни (ЗЗЛД), с което той **пуска достъп не само до резултатите от психотестовите, а до цялото си**

лично кадрово дело.

Отговорът на МВР бе писмено решение за отказ, подписано от директора на Дирекция „Човешки ресурси“ (ДЧР). Като основание за отказа бе посочена разпоредбата на чл. 1, ал. 4 от ЗЗЛД, която дава възможност обработването и достъпът до лични данни за определени цели да се уреждат в специални закони, във връзка с Инструкция от 1996 г. на министъра на вътрешните работи, която - забележете! - не е обнародвана, но според същата личните кадрови дела на действащите и на уволнените служители са **строго секретни** и имат ограничен достъп на ползване.

Отново с помощта на ПДИ отказът бе атакуван като незаконосъобразен пред съда, с куп аргументи, по-важните от които бяха следните:

- съгласно чл. 26, ал. 1 от ЗЗЛД всяко лице има право на достъп до отнасящи се за него лични данни;
- инструкцията на министъра не представлява специален закон по смисъла на чл. 1, ал. 4 от ЗЗЛД, тъй като същата не е обнародвана и следователно не е нормативен акт по смисъла на Закона за нормативните актове (ЗНА);
- с гриф за сигурност "строго секретно" се маркира единствено информацията, класифицирана като държавна тайна съгласно Закона за защита на

класифицираната информация (ЗЗКИ), а личните кадрови дела на служителите на МВР не са визирувани в списъка по Приложение № 1 към чл. 25 от ЗЗКИ.

Докаато делото очакваше насрочването си за разглеждане в открито заседание, в Държавен вестник, брой № 35 от 16 март 2003 г. бе обнародвана Наредба № 6 от 19 март 2003 г. на Министерство на здравеопазването *За реда и местата за извършване на специализираните медицински и психологически изследвания и на периодичните здравни прегледи и методите за тяхното провеждане*. Целият Раздел III от Наредбата урежда реда за провеждане на медицинските и психологически изследвания на **служители** от служби за сигурност, служби за обществен ред и организационни единици към Министерство на отбраната, МВР, Министерство на правосъдието и Министерство на транспорта и съобщенията, като по силата на чл. 16, ал. 6 достъп до документацията от проведено изследване имат психологът, извършил изследването, **изследваното лице** и упълномощените от органа, поискал изследването лица. Няма никакво съмнение, че разпоредбите на цитираната Наредба са относими към описания случай, тъй като според нея изследванията се провеждат от специализираните институции за психологическа диагностика към изброените министерства, каквато институция безспорно е и Институтът по Психология към МВР. Що се отнася до твърдяната от МВР секретност на личните кадрови дела, то особен интерес представлява заключителната разпоредба на Наредбата, според която последната се издава на основание ЗЗКИ и е съгласувана с Държавната комисия по сигурността на информацията.

Може би осъзнали, че няма как отказът да издържи проверката за законосъобразност на посоченото в него основание, ако бъде разгледан от съда по същество, от МВР прибегнаха до следния процесуален финт, водещ единствено до протакане във времето. В съдебно заседание по делото процесуалният представител на МВР поиска от съда да прекрати производството и да остави жалбата без разглеждане, тъй като отказът не бил административен акт годен за обжалване, защото директорът на ДЧР нямал и не е имал качеството администратор на лични данни по смисъла на ЗЗД, а такъв е единствено министърът. Естествено същият юриконсулт не пожела да обясни на съда, защо след като в МВР

са наясно, че компетентен да се произнесе по заявлението е бил министърът, то отказът е подписан от директора на ДЧР.

Така девет месеца след подаването на заявлението за достъп до лични данни, през септември 2003 г., се стигна до решение на Софийския градски съд (СГС), с което отказът на директора на ДЧР бе обявен за нищожен и преписката върната на компетентния орган - министъра за ново произнасяне по заявлението. Мотивите на съда бяха, че и преди изменението (бр. 17 на ДВ от 2003 г.) на Закона за МВР (ЗМВР), с което изрично е посочено, че министърът е администратор на лични данни по смисъла на ЗЗД, пак той е имал това качество по силата на Правилника за прилагане на ЗМВР, според който редът за съхраняване и ползване на личните кадрови дела и служебни досиета се определя от него. Съдебният състав законосъобразността на отказа на посоченото в

така и не разгледа по същество

него основание. Вместо ново произнасяне по заявлението обаче последва касационна жалба от МВР срещу решението на СГС, която доведе до още осем месеца забавяне, за да се стигне до сегашното, окончателно решение на Върховния административен съд, обявяващо нищожността на отказа и задължаващо министър Петканов да се произнесе по заявлението на Иван Йончев.

През 2003 г. по време на тази съдебна сага, един от може би най-подготвените български рейнджъри Иван Йончев става и член на Международната охранителна асоциация (ИВА), но нито този факт, нито впечатляващата му биография, попречват на родните институции да му нанесат още един удар. След петмесечна борба той не успява да стане част от българския батальон в Кербала, тъй като комисията по набирането към Министерство на отбраната му отказва. Въпреки това в момента Иван Йончев е в Ирак, но като наемник на американската армия - той е консултант по сигурността за американска охранителна компания. Що се отнася до битката му с МВР за достъп до личното му кадрово дело и в частност резултатите от двата психотеста, то тя е може би приключила, но само ако министър Петканов този път се съобрази с българското законодателство и му предостави искания достъп до лични данни. В противен случай още един съдебен поход очаква полковника от резерва.

Външно призна, че нотите между България и Испания не съдържат лични данни на премиера Александър Кашъмов, ПДИ

През август 2004 г. Министерството на външните работи предостави на електронното издание „Всеки ден“ двете ноти между България и Испания от 1970 г., в които се коментира публичноправният статут на настоящия министър-председател Симеон Сакскобургготски. Информацията бе разкрита след като Софийският градски съд прогласи нищожността на отказа на Директора на Дирекция „Международни отношения“ да предостави ксерокопия от нотите. Решението не беше обжалвано и влезе в сила. Според получените ноти България е поискала Испания да декларира, че ще приеме Симеон по време на престоя му там като частно лице, на което не се признава право да упражнява представителни функции по смисъла на публичното право, както и да осъществява в Испания политическа активност срещу НРБ. От своя страна Испания е дала уверения в тази насока¹.

Историята започна през юни 2003 г., когато електронното издание "Всеки ден" подаде заявление по Закона за достъп до обществена информация (ЗДОИ) за достъп до документа или документите, съдържащи данни за статута на г-н Симеон Сакскобургготски по време на пребиваването му в Испания. Това стана в контекста на засиления медиен интерес към въпроса за гражданството на министър-председателя и проявената „чувствителност“ от страна на Софийската районна прокуратура, която образува дело за хулиганство срещу журналисти от „Дарик радио“. Заявлението бе адресирано до Директора на Дирекция "Международно право" при Министерството на външните работи (МВНР). Според публикациите в пресата този документ или документи представляват ноти, съставени и разменени между Испания и България през 1970 г. Междувременно на няколко медиум, в това число и на „Всеки ден“, МВНР предоставя копия от спогодбата от 1970 г. между двете държави за установяване на консулски и дипломатически отношения. Става ясно обаче, че към нея съществуват и други документи, определени от правителствения говорител Д. Цонев като „секретен анекс“.

След консултация с Програма Достъп до Информация (ПДИ) електронното издание включва в заявлението си за достъп искането, ако посочените документи попадат под защита на Закона за защита на класифицираната информация (ЗЗКИ), да му бъде предоставена следната информация относно засекретяването:

- правното основание за обявяването им за държавна, служебна или чуждестранна класифицирана информация;

- грифа за сигурност, който съдържа нивото на класифициране, датата на класифициране и датата на изтичане на срока за класификация.

На 30 юни 2003 г. в редакцията на електронното издание е получен отказ на подаденото заявление, подписан от Директора на Дирекция "Международно право". Забележително е, че в него липсва позоваване на държавна тайна, но са посочени две други основания за отказ:

1. През 1970 г. в процеса на създаване на консулски и търговски представителства между България и Испания, между посланиците на двете страни е била разменена дипломатическа кореспонденция под формата на ноти. Те касаят **обществената идентичност, публичните и представителните функции на премиера**. Други въпроси, се казва в отказа, свързани с неговия личен статут, каквото е гражданството, не са третираны. Поради тази причина Директорът на дирекцията към МВНР счита, че със заявлението е отправено искане за достъп до лични данни и ЗДОИ е неприложим.

2. На второ място, елемент от горецитираната договореност представлявало задължението за поверителен характер на кореспонденцията между двете страни.

С помощта на ПДИ отказът бе обжалван в Софийския градски съд (СГС) и след като юрис-консултът на МВНР не представи доказателство, че министър Паси е упълномощил подписалия

продължава на стр. 5

¹Преводът на част от текста на нотите може да се намери в електронното издание „Всеки ден“ от 8.08.04 г.

отказа да дава отговори по ЗДОИ, съдът обяви отказа на директора за нищожен. Липсата на такова упълномощаване не е основание да се приеме, че не може да се води дело, постанови съдът. Напротив, това действие без властяване представлява изключително сериозно закононарушение. СГС върна преписката на министъра на външните работи за произнасяне по заявлението за достъп.

През м. август от МВнР са известили „Всеки ден“, че дипломатическата кореспонденция била разсекретена (без да е твърдяно, че е била секретна!), след като испанската страна гала съгласието си за отпадането на поверителния ѝ характер.

Оказва се, че казусът е интересен предимно заради утвърждаването на принципа, че публичните личности дължат на обществото и всеки негов член по-голяма

откритост, отколкото обикновените граждани. Пък и какво общо със защитения от публичния взор личен живот може да има една междудържавна кореспонденция? Случаят обаче е симптоматичен, тъй като превратното тълкуване на понятието „лични данни“ стана възможно заради това, че според Закона за защита на личните данни (ЗЗЛД) такива са и данните, разкриващи нечия „обществена идентичност“. Тази недоразумителна законова норма, очевидно противоречаща на чл.41 от Конституцията толкова, колкото и на чл.10 от Европейската конвенция за правата на човека и изобщо на принципа на прозрачност като същностно свързан с демократичното общество, разпъва чадър над публичните фигури поради лош превод на израза *social identity*. Той е употребен в Европейската

Директива 95/46, която един ден трябва да обвързва България като членка на Европейския съюз и, както е очевидно и за не-английски говорящи, се превежда на български като „социална“ (*social*), а не „публична“ (*public*). Нормата бе критикувана от ПДИ още през 2001 г., когато ЗЗЛД беше проект, но без последствия. Надяваме се, че работната група по изменение и допълнение на ЗЗЛД, която се очаква да представи резултатите от дейността си наесен, ще предложи решение на проблема.

Другият въпрос, който естествено възниква от казуса с нотите е колко още документи, които не са преразгледани по реда на пар.9 от преходните и заключителни разпоредби на Закона за защита на класифицираната информация чакат реда си да бъдат поискани, за да се започне да се мисли: „Ами сега какво да правим“?

Наредба 28 на Министерството на правосъдието възпрепятства получаването на иначе публични по закон данни

Дияна Бончева, координатор на ПДИ, Ямбол

На 1 ноември 2001 г. около 00.45 часа Михаил Монеv - син на един от най-богатите хора в Ямбол Монеv Тодоров, катастрофира с погарената от баща му лъскава лимузина. Според първоначалната информация, Михаил Монеv е шофирал в нетрезво състояние, с много висока скорост, като изкоренил с "БМВ"-то си крайпътното дърво с половинметров ствол. Самият той бе настанен в ямболската ортопедия в тежко състояние. С опасност за живота в болницата беше приета и приятелката му, пътувала с него.

Виновникът за ПТП - Михаил Монеv е освободен от наказателна отговорност и му е наложено административно наказание - глоба от 500 лв., научих по-късно чрез Сливенския окръжен съд.

Защо чрез Сливенския окръжен съд? За разлика от останалите дела, при които съдят обикновени граждани за открадната кокошка, изкривена мантинела или побой, процесът срещу Михаил

Монеv мина тихомълком, без журналистите да се усетят. На 14 май 2002 г. председателят на Ямболския районния съд Анастас Анастасов подписва **решението за освобождаване от наказателна отговорност на подсъдимия.**

Четири месеца по-късно се опитах да разбера от районния съд какво става с делото срещу младежа. Председателят Анастас Анастасов заяви, че "по принцип няма пречка" да се запозная с делото и трябва да се обърна към деловодството". От деловодството поисках писмено разрешение от Анастасов. Така се стигна до заявление за достъп до информация, с което в качеството си на главен редактор на вестника поисках информация за **обвинителния акт, присъдата и мотивите към нея.**

Заявлението ми бе погледено на 2 октомври 2002 г. С определение от 17 октомври Анастас Анастасов

продължава на стр. 6

ме информира, че срещу Михаил Монеф се е водело не наказателно дело от общ характер, а от административен характер, но отказа да ми предостави информацията, като се мотивира с Наказателно-процесуалния кодекс и чл.35 ал. 3 от Наредба № 28 от 20 март 1995 г. за функциите на служителите в помощните звена и канцелариите на районните, окръжните, военните и апелативните съдилища.

Според същия чл. 35, ал. 3 на не участващи по делото лица се издават извлечения от актовете, ако докажат, че са им нужни по друго дело или пред друго учреждение, предприятие или организация. Самият факт, че аз искам достъп до информация не като частно лице, а като главен редактор на в."Тунджа" доказва, че информацията ми е необходима за предприятие, каквото е вестникът. На това не обърнаха внимание нито в Ямболския, нито в Сливенския, нито във Върховния административен съд. Както и че аз искам информация от значим обществен интерес, която се съдържа в публични документи.

В Конституцията на Република България и Закона за съдебната власт (и преди, и след промените) законотворците са заложили, че

разглеждането на делата е публично,

освен в случаите, когато става въпрос за непълнолетни лица или има вероятност да се разкрие държавна тайна или интимния живот на гражданите. Това е и презумпцията на чл.36 от НК, където законодателят е определил, че наказанието се налага с цел превъзпитаване и предупреждение на гееца, но и да се въздейства възпитаващо и предупредително върху другите членове на обществото. В раздел IV на глава двадесета на НПК се определя реда, по който се разглеждат делата за освобождаване от наказателна отговорност и налагане на административно наказание. В чл.414 там се казва, че съдът разглежда делото еднотично в **ОТКРИТО** съдебно заседание. Тоест на него както пред частни граждани, така и пред журналисти, може да се огласи обвинителният акт, до който се опитвах да достигна. **ПУБЛИЧНО** се оповестяват и всички присъди, така че няма процесуална пречка да ми бъде даден достъп до постановеното наказание на Михаил Монеф. В мотивите си за присъдата, според НПК, съдиите се обосновават за размера на наложеното наказание. Кое то пък е основание да ми бъде предоставен достъп до тях в състава им на

обществена информация. Според чл.2 от ЗДОИ, обществена информация е информацията, свързана с обществения живот на България и даваща възможност на гражданите да си съставят собствено мнение относно дейността на държавните органи, каквито са съдът и прокуратурата.

В свое решение №7 от 4.06.96 г. относно тълкуването на чл.39, 40 и 41, Конституционният съд определя, че правото да се търси и получава информация обхваща задължението на държавните органи да осигуряват достъп до обществено значима информация. Ограничаването на тези права е допустимо за охраната на други, също конституционно защитими права и интереси и може да става единствено на основанията, предвидени в Конституцията, като тези ограничения следва да се установят по законодателен път. Тези ограничения не означават, че не може да бъде осъществена публична критика към когото и да е.

Както вече посочих, законодателството не забранява, а насърчава публичността при налагането на наказанията с цел превенция на престъпността.

В чл.7 от ЗДОИ се казва, че не се допуска ограничение на правото на достъп до обществена информация, освен когато тя представлява държавна или друга защитена тайна в случаите, предвидени със закон. Обвинителният акт, присъдата и мотивите към нея не са защитени от закона тайна. И председателят на районния съд Анастас Анастасов го знае много добре.

"Защитата" на Анастас Анастасов можеше да се обърне срещу самия него, ако бях решила да се възползвам точно от цитираната от него Наредба.

Неговият отказ, разбира се, обжалвах, тъй като нарушава Закона за достъп до обществена информация. Магистратите от Ямболския окръжен съд проявиха солидарност към колегаата си и вкупом си дадоха отвод, след което делото бе препратено в Сливен. На първото и единствено заседание по него, на което Ямболският районен съд не изпрати представител, стана ясно, че Анастас Анастасов е изпратил цялата документация по процеса срещу Михаил Монеф. Тоест, тя става част от документацията по моето дело срещу него и няма никаква пречка по чл.35 от Наредба 28 аз да получа копия както от обвинителния акт и присъдата, така и от медицинска експертиза на пострадалите и т.н. Не го направих, защото не това беше целта ми.

В крайна сметка от решението на Сливенския окръжен съд, излязло на 7 юли 2003 г., получих това, което ми беше необходимо. Дори много повече. На една цяла машинописна страница магистратите излагаха подробно описание на травмите на момичето, пътувало с Михаил Монеv. Посочваха се трите ѝ имена, както и трите имена на бившата собственичка на автомобила (към момента на катастрофата той още не е бил прехвърлен) - нещо, което съдиите би трябвало да спестят, според мен. И на фона на всичко това заключението на решението бе много изненадващо: "оставя без уважение жалбата на Дияна Георгиева Бончева".

Всъщност **"без уважение" е оставено искането ми само за мотивите** към наложената присъда. Трябва да уточня, че аз не съм длъжна да използвам точните правни термини в заявлението си, още повече, че едва **от решението на Сливенския окръжен съд научих, че не става въпрос за присъда, а за административно наказание.**

Мотивите на съда биха ми дали възможност да разбера защо е наложена глоба на Михаил Монеv, а не предвидената в НК за подобни случаи присъда. Фактът, че при вече описаните факти се е водело дело от административен характер, т.е. приложен е чл.78а, от НК, поставя въпроси при положение, че според чл.343, ал. 1 буква „б“ от НК, по който е било образувано делото срещу Монеv, наказанието е лишаване от свобода до 3 г. или поправителен труд. При катастрофата младежът е причинил "значителни имуществени вреди на автомобила в размер на 17 913,50 лв. и две средни телесни повреди" на спътничката си, посочват Сливенските магистрати.

Разбира се, нямам намерение да оспорвам наложеното наказание. Пък и самият Михаил Монеv и приятелката му достатъчно изстрадаха заради една неразумна постъпка. Оспорвам твърденията на съда, че заради един подзаконов акт, какъвто е Наредба 28, нямам право да получа достъп до публични по закон данни.

Впрочем, от ограничен достъп се жалват и десетина адвокати от София, Пловдив, Балчик и други градове на страната, установих след проверка в деловодната система на Върховния административен съд. Съвсем наскоро жалба срещу същата Наредба 28 са внесли и от Асоциацията за европейска интеграция и права на човека. До този момент, обаче, ВАС ревниво защитава морално остарелия акт, издаден през 1995 г. въз основа тогавашния Закон за съдебната власт. Единствено съдия В. Ковачева се престашава да предложи в свое решение отмяна на една от разпоредбите в Наредбата като противоречаща на Закона за адвокатурата.

Оспорваната от мен Наредба 28

отдавна трябваше да бъде отменена изцяло.

С една от последните поправки на Закона за съдебната власт е възложено на министъра на правосъдието да издаде правилник за организацията на съдебната администрация, функциите на службите в районните, окръжните, военните и апелативните съдилища и за статута на съдебните служители. Такъв все още няма. Но дори и да го имаше, той, както и тази наредба, са предназначени да уредят вътрешнослужбени отношения, а не задължения на съдиите към гражданите. За ВАС обаче Наредба 28, макар и подзаконов нормативен акт, е

част от действащото право и се явява също по смисъла на чл. 4, ал. 1 ЗДОИ друг специален рег за търсене, получаване и разпространение на информация, ако последната е обществена.

Нямаше да си задам въпроса дали това решение не се обуславя от факта, че съдят съдия и че иде реч не за обикновен гражданин, а за богаташ, ако същата тази информация, за която трябваше да вода 2 години дела, не получавах без проблеми от електронната страница на Върховния административен съд. Там всеки гражданин чрез една безплатна регистрация може да прочете не само решенията, но и протоколите от заседанията на съда. Заедно с всичките лични данни на ищците и ответните страни.

За съжаление, подобна система засега се поддържа само от ВАС. Ямболският окръжен съд има електронен сайт, но в него е публикувана само информация за историята на съда в града, за работещите в палата на Темуда и номерата на насрочените и приключилите дела. Подобни са интернет страниците и на останалите апелативни и окръжни съдилища, някои дори не поддържат такива. Михаил Монеv не е единственият богаташ, който се отървава с административна глоба след тежка катастрофа. Според неофициални източници, по този начин са уредени родствениците и на други видни личности в Ямбол, а вероятно и не само тук. Гражданите обаче няма как да го научат, ако медиите не се доберат до информацията. Ограниченият достъп явно е много удобен за магистратите, които иначе се жалват, че заради натиск от политици и групировки не могат да бъдат независими.

Дежурният по охраната на съдебната палата във Видин отказа да допусне оператора и камерата на телевизия в сградата на съда. Служителят на Съдебна полиция подробно разпита репортера към кое дело точно проявява интерес и кой съдия ще гледа това дело. Колежката любезно отговори, че се интересува от съдебен процес по повдигнато обвинение срещу лице, източвало ДДС от държавния бюджет, както и че има предварителна уговорка с председателя на съдебния състав по това дело да снима в залата. Тогава охранителят обяви, че въпросният съдия не го е уведомил и затова той няма да пусне оператора и камерата. Както и че занапред журналистката трябва един ден преди заседание да уведомява Съдебна полиция, че има интерес към съответен съдебен процес.

Тази сценка се разигра пред смаяния поглед и на други колеги журналисти, които пък чакаха да им бъдат написани специални пропуски на входа на съда, защото за видинските съдии и охранителите им журналистическите карти не са достатъчен документ за достъп до залите на съда.

На практика с този случай се поставят **два въпроса**:

1. *Защо журналистическите карти не са достатъчен документ за достъп до съда и е необходимо издаването на специален пропуск на входа на съда?*

С измененията в Закона за съдебната власт (ЗСВ) от 01.01.2003 г. непосредствено след Раздел VI „Съдебни сгради“ е създаден Раздел VII „Охрана“, като съгласно чл. 36г, ал. 1 Министерството на правосъдието осъществява дейността по охрана чрез специализирано звено за охрана с функции, изброени в 7 точки, като т. 1 е организиране и осъществяване на охраната на всички съдебни сгради. В ал. 4 на същата разпоредба е предвидено структурата, организацията и дейността на охраната да се уредят с наредба на министъра на правосъдието, съгласувана с Висшия съдебен съвет. Това е направено с **Наредба № 1 от 30.01.2003 г. за структурата, организацията и дейността на охраната на органите на съдебната власт**, издадена от министъра на правосъдието, обн., ДВ, бр. 11 от 05.02.2003 г.

Съгласно Наредбата охраната на съдебните сгради се осъществява от новосъздадената Главна дирекция „Охрана“ (посочена като Съдебна полиция в изпратения ни случай) към Министерство на правосъдието и по-точно от отдел „Охрана на сгради и на съдии, прокурори, следователи и свидетели“.

Според чл. 14, ал. 1 от Наредбата в съдебните сгради и помещения се допускат: съдиите, прокурорите и следователите; служителите на органите на съдебната власт и на Министерството на правосъдието; адвокатите;

участниците в съдебния процес; граждани за административно-правно обслужване и граждани, желаещи да присъстват на съдебен процес. Както е видно журналистите не са обособени в самостоятелна категория и попадат в последната изброена - граждани, желаещи да присъстват на съдебен процес. В ал. 2 на същата разпоредба е предвиден и начинът, по който лицата по ал. 1 удостоверяват самоличността си: съдии, прокурори, следователи, служители на органи на съдебната власт и служители на Министерство на правосъдието - с валидна служебна карта; адвокатите - с валидна адвокатска карта; участниците в съдебния процес - с лична карта и призовка; **гражданите - с лична карта и еднократен пропуск по образец**, определен от ръководителя на съответния орган на съдебната власт. Всъщност последната хипотеза е тази, която дава възможност за съществуването на различни пропускателни режими за съдилищата в страната, тъй като въпросът за конкретния пропускателен режим за граждани е оставен на преценката на председателя на съответния съд.

2. *Има ли основание дежурният охранител да твърди, че за да допусне в съда оператор с камера е необходимо Главна дирекция „Охрана“ да бъде уведомена един ден предварително за интереса към дадено дело?*

Отговор на този въпрос следва да се потърси в Глава II от Наредбата, озаглавена „Осигуряване на реда в съдебните сгради и сигурността на органите на съдебната власт при осъществяване на техните правомощия“. Съгласно чл. 16 министърът на правосъдието определя **правила**

продължава на стр. 9

за охраната, вътрешния ред и сигурността на всяка отделна съдебна сграда или съдебно помещение по предложение на съответния орган на съдебната власт или на главния директор на Главна дирекция "Охрана". В чл. 17 е уточнено, че с правилата по чл. 16 министърът определя:

1. реда за внасяне и ползване на **преносими свързочни и записващи устройства;**

2. категориите лица, които имат право да носят оръжие в съдебните сгради и помещения;

3. реда за допускане на общоопасни средства в съдебните сгради и помещения.

Следователно, в случай че министърът на правосъдието е определил правила по чл. 16 за Съдебна палата - Видин и в тях е предвидено едновременно предупреждение за допускане на камери и други записващи устройства на съдебни заседания е възможно твърдението на дежурния охранител да е основателно.

Остава много по-важният въпрос защо видинските медици не са уведомени за тези мерки за сигурност или за тези нови правила предварително. Очевидно е, че ако такива правила съществуват, е необходимо те да бъдат публично известни, за могат журналистите да се съобразяват с тях. Да се твърди, че е нормално те да узнават за съществуването им посредством разговор с дежурния полицай е повече от несериозно.

Коментар: Кирил Терзийски

Отказ на Върховния съд на Япония да предостави документи - незаконен

25.06.2004 г. „Japan Times“

Токийският районен съд стана първата японска институция, отменила решение на Върховния съд на страната да предостави достъп до свои документи.

Районният съд е осъдил японското правителство да плати обезщетение от 60 000 йени на гражданина Хисаши Мурто заради нарушаване на конституционните му права на достъп до информация. През 2001 година Хисаши Мурто подава заявление за достъп до Върховният съд с молба да получи документи по скандалния „случай Локхийг“ от 70-те години, но решението на магистратите е отказ те да бъдат предоставени.

Случаят „Локхийг“ от 70-те години на миналия век визира подкуп на високопоставени японски политици от страна на американската самолетостроителна компания „Локхийг“. В замяна американците получават подкрепа при продажбата на самолети на Японската авиокомпания „Нипон“. Скандалът принуди тогавашният премиер Танака Какуей да подаде оставка и да напусне управляващата Либерално-демократическа партия. Неколцина водещи политици и бизнесмени също бяха уличени, а Танака Какуей бе изправен пред съда.

Позовавайки се на Закона за достъп до информация, през 2001 г. Хисаши Мурто е поискал от Върховния съд четири документа, включително стенограмата от негово заседание, проведено през юли 1976. В резултат от това заседание е потвърдено решението за осигуряване на имунитет срещу наказателно преследване на представители на „Локхийг“, заподозрени в даването на подкупи. За да получи показания от заподозрените американски бизнесмени, включително вице-президента на „Локхийг“ Карл Кочиян, японската прокуратура е декларирала, че ще им осигури имунитет срещу наказателно преследване.

Върховният съд е отказал достъп до почти цялата искана информация, с изключение на диспозитива на решението си.

През юни 2004 г. Районният токийски съд постанови, че отказът за предоставяне на два от документите е незаконен и държавата дължи обезщетение на жалбоподателя. Останалите два документа, поискани със заявлението не са били открити в архивите, в резултат на което районният съд отхвърли твърдението на Хисаши Мурто, че те са били укрити и определи, че за това не му се дължи обезщетение. Председателят на състава Йошитеру Кавамура сподели, че въпросът, дали едно съдебното заседание трябва да се провежда при закрити врати е отделен от този, дали стенограмата от него следва да бъде секретна.

"Не може да се твърди, че разкриването на подробности от процеса на взимане на съдебни решения ще окаже влияние върху бъдещи дела", каза Кавамура. "Действията на председателя на секретариата на Върховния съд при постановяване на отказа са незаконни."

След като научи за решението на токийския съд, жалбоподателят обяви, че е изненадан от него. "Честно казано, не храних големи надежди да спечеля делото, след като ответната страна беше Върховният съд", сподели той на прес-конференция.

Материала подготви: Николай Марков

**Отношението към ЗДОИ - от пълтна
тъмнина до пълно познаване**
Веселина Седларска, координатор на ПДИ, Сливен

„Съвсем сигурно ли е, че има Закон за достъп до обществената информация?“ Въпросът не беше зададен точно така, но смисълът беше същият. Зададе го гражданинът Емил Фудулски, който се беше опитал да получи информация от едно сливенско училище. Дъщеря му, вече студентка, го беше упълномощила да поиска от нейно име справка за оценките ѝ, която ѝ трябвала за някакво кандидатстване - какво, за къде, не помня, а и няма значение. Фудулски беше подал заявление по Закона за достъп до обществената информация, но директорът на училището му казал нещо от рода на да не си измисля закони. И ето, гражданинът Емил Фудулски беше дошъл да ме помоли да отидем заедно при директора, за да му обясним, че такъв закон има. „Има“, уверих го и тръгнахме.

„Не може да има - каза директорът, - информацията е сложно нещо, как така всеки ще има достъп.“ Ами смисълът на закона е, че информацията, която притежава държавата, не е на нейните служители, а на нейните граждани - обясних, - затова има такъв закон. „Не ми ги разправяйте - не се даваше директорът, - как така ще влезе един човек от улицата и ще ми поставя задачи на мен да му дам някаква информация, по каква логика?“ По много простичката логика, че човекът от улицата, тоест данъкоплатецът, е ваш работодател, защото от неговите данъци е вашата заплата. И така в този дух, докато директорът се примири, че има такъв закон. След което точно за пет минути заобиколи закона - каза, че не може да предостави информацията по много уважителната причина, че тя не се пази.

Случаят не е типичен, но не и изключение. В Териториалното данъчно управление също ми бяха нужни минути да убедя директора, че има такъв закон. Убеди го справката в интернет, закани се да го прочете.

В ХЕИ са чели закона (уберяват ме), но продължават да искат от подалите заявление справка кои са, какви са и, ако обичат, да го удостоверят. Макар че в закона много ясно е казано, че това не се изисква.

Това не е ли закон за журналисти? питали са ме граждани. Парадоксът е, че журналистите в Сливен най-малко от всички категории са ползвали правото си на достъп до информация. Една импровизирана анкета сред колегите показва причините: 14-дневният срок за предоставяне на информацията е прекалено дълъг за журналиста. Журналистът събира информация, която трябва да предаде във вестника, на който е кореспондент, в ранния

следобед или да направи емисия вечерта. Журналистът не може да чака - той работи за днес, най-късно за утре. Но не се ли разминаваме така с информация, каквато по никакъв друг начин не можем да получим, освен по реда на закона? Разминаваме се - признават колегите, - може би ако правим повече разследваща журналистика, законът би ни помагал много, но сега журналистиката ни е някак всекидневна, бърза, нетрайна.

Една справка в Областната управа в Сливен показва, че през първата половина на тази година са постъпили 8 заявления за достъп до информация. В Община Сливен са постъпили 10 заявления за същия период. Там бързат да ме уверят, че заявленията биха били много повече, ако не бе въведена практиката в Центъра за административно и информационно обслужване да дават на гражданите отговор веднага, устно, в случай че това не е невъзможно.

И в Областната управа, и в Общината намират за необходимо да уточнят: една трета от заявленията са направени от сдружение „Обществен барометър“. В Сливен неправителствената организация „Обществен барометър“ е онова шило, което не стои в торбата на липсата на информация. Става ли дума за информация, председателят му Юрий Иванов не си поставя граници, иска да знае всичко за всичко. И ако му откажат, не спира. Отнася въпроса в съда. Ето един типичен пример. Гражданско сдружение „Обществен барометър“ поиска със заявление по ЗДОИ от председателя на общинския съвет годишните отчети на контролорите и управителите на общинските търговски дружества за предходните три години. След което не получи нищо, тоест получи мълчалив отказ. Сдружението обжалва мълчаливия отказ на председателя на общинския съвет в окръжния съд. Съдът отмени мълчаливия отказ за предоставяне на информация и задължи председателя на общинския съвет да предостави на гражданско сдружение „Обществен барометър“ исканите доклади. Гражданското сдружение е водило (и продължава да води и в момента) още четири подобни дела.

Ето в такъв широк диапазон - от пълна тъмнина по закона до познаването и прилагането му, се простират отношенията към Закона за достъп до обществената информация в Сливен. Когато се запълни и територията между тези две крайности, тоест когато гражданите познават закона и са убедени, че той работи в тяхна полза, той наистина ще изпълни своя смисъл.

Смисълът на партньорската проверка на ЕС в областта на правосъдието и вътрешния рег

Красен Станчев, Институт за Пазарна Икономика

Така нареченият „доклад на Байрон Дейвис“¹ е в центъра на общественото внимание почти две седмици. Той обаче е всъщност част от по-общ документ.

Малцина от коментиращите го са имали достъп до неговия пълен текст. Вероятно, също така, малцина от онези, които са имали достъп, са се постарали да го прочетат внимателно.

Докладът е озаглавен „Първа мисия по наблюдението (партньорска проверка) след затварянето на глава 24 в областите Правосъдие и вътрешен рег“.

Тези области са пет:

- прилагането на Шенгенския план за действие (външни граници на ЕС и визи);
- учредяване на независима, надеждна и ефикасна правосъдна система;
- реформа на пред-съдебното производство;
- полиция и организирана престъпност (включително наркотици);
- борба със стопанските и финансовите престъпления, измамите и корупцията.

С изключение на Шенгенския план за действие и работата на военните съдилища, в нито една област изводите на наблюдателите не са положителни. Свеждането на дебата само до констатациите на Байрон Дейвис е крайно опростяване. Съдържанието и смисълът на доклада са много по-дълбоки отколкото обсъждащите предполагат.

Без да се спираме на подробностите, тук ще посочим източниците, общото между впечатленията на различните експерти и значението на техните констатации.

Източниците

Групата от шестима експерти на Европейската комисия е била в България четири дни (в началото на юни т.г.).

Всеки един преди това се е запознал със законодателството, официалните доклади на българското правителство за замисляните реформи, годишните оценки на ЕС за присъединяването на страната и правилата за извършване на партньорски проверки.

След тази предварителна подготовка обикновено всеки си съставя списък с въпроси, на които да

получи отговор и започват срещите на място. Това са срещи с длъжностни лица, заети с реформите в съответните области, с неправителствени организации и независими наблюдатели.

От опит знаем, че четири дни са напълно достатъчни за съставяне на обективно мнение.

Равнището на познаване на детайлите зависи от готовността да се предостави допълнителна информация на разбираем език.

Докладът на експертите е пълен с оплаквания, че точно това не се е случило. Например:

- Не е била предоставена убедителна статистика за продължителността на досъдебното и съдебното производство;
- Експертите не са разполагали с превод на промените в Наказателно-процесуалния кодекс;
- Статистиката, която е била предоставяна, е била без обяснение на източниците и методологията, което прави практически невъзможна самостоятелната проверка;
- На въпросите за наличието (изработването) на интегрирана база данни за организираната престъпност се отговаря с мълчание;
- Когато е била нужна информация за разкритите фалшифицирани банкноти, такава не е предоставена, защото трябвало да се иска писмено;
- Отговорите на много въпроси са просто несвързани.

Изводите

Няма смисъл да се цитират отделните части на доклада.

Въпреки тези трудности всички експерти са категорично обективни в изводите си и смятат, че събраната информация е достатъчна, за да ги подкрепи недвусмислено.

Общото между различните констатации се състои в следното:

1. повечето реформи засега са формулирани в бъдеще неопределено време;
2. когато има прогрес - като в споменатите две области - или финансирането, или обучението на съответните длъжностни лица (гранични полицаи, дознатели/следователи, магистрати и експерти) изостава;

продължава на стр. 12

¹ Споменатият доклад е черновки вариант на окончателната версия и може да бъде намерен на: http://ime-bg.org/pdf_docs/Byron_Davis_et_al_Peer_review_BG.doc.

3. в резултат повечето учредения и служби са просто неадекватни, някои от тях са особено неадекватни;

4. статистиката на престъпността е или неадекватна, или не съществува, а когато я има тя не се споделя между различните служби и институции с оправданието, че става дума за защита на лични данни;

5. конституционните и законодателните промени, когато за тях е възможно да се състави мнение, закъсняват; това отлага прокарването на реформите в някои области за период около две години;

6. в резултат цялата работа тъне в подробности, но не се задълбочава; съществените проблеми („високата“ корупция, безнаказаността на организираната престъпност и други подобни) остават нерешени и неразрешими.

Какво значи всичко това?

Едва ли в констатациите на доклада има нещо, което да е ново за всеки български гражданин, който се интересува от защитата на правата на собственост, предотвратяването на престъпността и реформите на правоохранителните и правораздавателните институции.

В същото време може да се предполага, че достъпът на гражданите до информация, позволяваща съставяне на собствено мнение, е по-ограничен отколкото този на европейските експерти.

Вероятно действителното положение е по-плачевно от онова, което са забелязали авторите на доклада. По всичко изглежда, че те са се отнесли безкритично към онова, което се представя като напрезък.

В препоръките една от често повтаряните думи е „незабавно“ (употребена по повод необходимостта да се пристъпи към действие и реформи). Това ще рече, че авторите са добронамерени. Оценката на Европейската комисия ще се основава на този доклад. Констатациите ще бъдат повторени, но с по-дипломатични изрази. Осъществяване на реформите в областта на правосъдието и вътрешния рег преди 2007 г. е почти невъзможно. Следователно членството на България в Съюза през 2007 г. ще бъде факт, само ако страните членки си затворят очите за явните несъвършенства на българската система.

Материалът е публикуван в седмичното издание на Институт за Пазарна Икономика „Преглед на стопанската политика“, брой 188/27.08.04 г.

Програма Достъп до Информация

София 1000,
бул. Васил Левски N 76, ет. 3, ап. 3
тел/факс. (+ 359 2) 988 5062, 986 7709, 981 9791
E-mail: office@aip-bg.org
www.aip-bg.org

Редакционен екип:

Александър Кашъмов, Антон Андонов, Дарина Палова, Гергана Жулева, Кирил Терзийски, Николай Мареков, Фани Давидова
Редактор: Антон Андонов
Оформление: Николай Мареков

Този бюлетин се издава в рамките на проект „Прилагане на Закона за свобода на информацията“ с финансовата подкрепа на Програмата за социална трансформация в Централна и Източна Европа (МАТРА) на Министерството на външните работи на Холандия.

©Програма Достъп до Информация

Материалите в това издание са обект на авторско право.

При цитиране позоваването на източника е задължително.

Изразените в бюлетина мнения и възгледи не ангажират и не отразяват тези на Министерството на външните работи на Кралство Холандия